

KAREDE SERİYYESİ

(سرية القردة)

Hız. Peygamber'in, Necid-Irak üzerinden Suriye'ye gitmeye çalışan bir Kureyş kervanına karşı çıkardığı seriyye (3/624).

Kureyşli müşrikler Bedir Gazvesi'nde uğradıkları yenilginin intikamını almak için savaş hazırlıkları yaptıkları sırada Medine'ye âni bir baskın düzenlediler (Zil-hicce 2 / Haziran 624). Hız. Peygamber, baskını yapan Ebû Süfyan ve askerlerini bir süre takip ettikten sonra Medine'ye döndü (bk. SEVÎK GAZVESİ). Bu olaydan birkaç ay sonra da bir Kureyş kervanının Necid-Irak güzergâhından Suriye'ye doğru hareket ettiğini öğrendi.

Resûl-i Ekrem, Medine'ye hicret etmesinin ardından bölgede kontrol ve hâkimiyeti sağlamak amacıyla Mekke-Suriye sahil yolundaki kabilelerle antlaşmalar yapmış, düzenlediği gazve ve seriyyelerle Mekke müşriklerinin Suriye ve yöresine yaptığı ticarî seferleri büyük ölçüde engellemiş, Bedir zaferinden sonra Suriye yolunu Mekkeliler'e hemen hemen kapatmıştı. Büyük ölçüde Suriye civarına gönderdikleri ticarî kervanlarla geçimlerini sağlayan Kureyş müşrikleri, Kızıldeniz sahil yolunu kullanmaktan korktuklarından bu yol yerine Necid bölgesi ve Irak üzerinden Suriye'ye ulaşan yolu kullanmayı kararlaştırdılar. Çöllerle kaplı ve sahil yoluna göre ulaşımı çok daha zor olan bu yolu geçebilmek için bir kılavuz buldular. Birçok zengin tâcirin katıldığı kervan Safvân b. Umeyye'nin başkanlığında yola çıktı. Kureyş eşrafından Ebû Süfyan, Huveytib b. Abdüluzza, Abdullah b. Ebû Rebia ve Hız. Peygamber'in damadı Ebû'l-Âs da kervanda bulunuyordu. Kervan yükünün büyük kısmını külçe gümüş ve gümüş eşyalar oluştuyordu. Bu hazırlıklar sırasında Mekke'de bulunan Eşca' kabilesi reislerinden Nuaym b. Mes'ûd, Medine'de misafir olduğu bir yahudinin evinde içki içtikten sonra Kureyş kervanı hakkında bildiklerini anlattı. Orada bulunan bir sahâbî duyduklarını Resûl-i Ekrem'e aktardı. Resûlullah kısa sürede 100 kişilik bir seriyye hazırladı. Seriyyenin başına kumandan tayin edilen Zeyd b. Hârise, cemâziyelâhîr ayının ilk günlerinde Medine'den ayrılarak kervanın geçeceği Necid istikametine yöneldi, Rebeze ile Gamre arasında kalan Karede suyu civarında Ku-

reyş kervanını pusuya düşürdü. Saldırıya uğrayan Kureyşli tâcirler kervanı bırakarak kaçmak zorunda kaldılar. Kervan bütün mallarıyla birlikte Medine'ye götürüldü. Ganimetin 20.000 veya 25.000 dirhemi bulan beşte birlik kısmı beytül-mâle ayrıldıktan sonra kalanı seriyyede bulunan sahâbîler arasında taksim edildi. Esir alınan kılavuz Furât b. Hayyân müslüman olduğunu söyleyince Hız. Peygamber tarafından serbest bırakıldı (Cemâziyelâhîr 3 / Kasım 624).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sire*, s. 296; Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 3, 197-198; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 50; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 36; III, 45; Belâzûrî, *Ensâb*, I, 374; Ya'kûbî, *Tarih*, II, 70-71; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), II, 492-493; Süheylî, *er-Ravz'ü'l-ünûf*, V, 395-396, 408-412; Yâkût, *Mu'cem'ü'l-büldân* (Cündî), IV, 282, 366; Şâmî, *Sübûl'ü'l-hüdâ*, VI, 51-53; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), III, 29-31.

AHMET ÖNKÂL

KARESİ BEY

(ö. 728/1328'den önce)

Karesioğulları Beyliği'nin kurucusu.

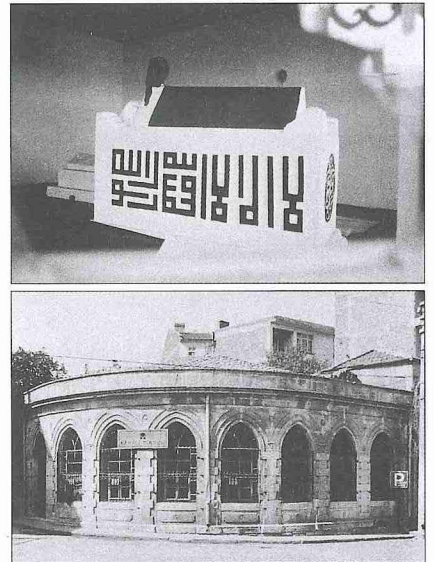
Hayatına dair yeterli bilgi yoktur. Çağdaşı Bizanslı tarihçi Gregoras ondan "Calames'in oğlu Carases" diye bahseder. Osmanlı kaynaklarında ise II. Gıyâseddin Mesud'un (birinci saltanatı 1284-1296) nökeri olduğu belirtilir. Tokat'ta bulunan Karesi ailesinden Kutlu Melek ile oğlu Mustafa Çelebi'ye ait iki mezar taşı kitâbesinden Karesi Bey'in soyunun Dânişmendîler'e dayandığı anlaşılmaktadır. Babasının, Melik Dânişmend Gazi neslinden gelen Yağdı Bey'in oğlu Kalem Bey olduğu, babası ile birlikte Selçuklu Sultanı II. Mesud'un emirlerinden biri iken Balıkesir ve civarını fethettiği ve bağımsızlığını ilân etmek suretiyle kendi adıyla anılan bir beylik kurduğu söylenebilir. Ancak bu beyliği ne zaman kurduğu kesin olarak belli değildir. Bununla beraber Bizans İmparatoru II. Andronikos'un (1282-1328) saltanatının ilk yıllarından itibaren faaliyete geçtiği ve muhtemelen 1296-1297'de Erdek, Biga, Edremit, Bergama ve Çanakkale hariç Büyük Mysia sahası na hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Karesi Bey'in hâkimiyetindeki topraklar Bulgar baskısıyla Rumeli'den, Moğol baskısıyla Anadolu'dan kopup gelen göç dalgalarına son durak olabilecek elverişli bir mekân konumundaydı. Nüfusu artan beylik giderek güçlendi. Bizans İmpara-

torluğu'nun Alan ve Katalanlar ile ittifak kurmak suretiyle Batı Anadolu beyliklerine yönelik iki seferinden sonra (1302-1308) Karesi Bey topraklarını Küçük Mysia ve Saruhan Beyliği sınırlarına kadar genişletti. Trakya'da uzun süre Bizanslılar'a karşı mücadele veren Ece Halil liderliğindeki Sarı Saltuk Türkmenleri'ni destekledi (1311) ve bu mücadeleden geriye kalan Türkmenler'i ülkesine kabul etti.

Oğlu Demirhan Bey ile Bizans İmparatoru III. Andronikos arasında 1328 yılında bir anlaşmanın yapılmış olması Karesi Bey'in bu tarihten önce vefat ettiğini düşündürmektedir. Bazı araştırmacılar, Osmanlı kaynaklarından yola çıkarak bu tarihi 1334 veya 1336 olarak göstermişlerdir. Osmanlı tarihlerinde bir Karesi beyinin ölümünden bahsedilmekte ve adı Aclan Bey şeklinde verilmektedir. Cahen'e göre Aclan Karesi Bey'in unvanıdır. Osmanlı tarihlerinde ise Aclan Bey Karesioğlu şeklinde yer almaktadır. Karesi Bey'in kesin olarak bilinen Yahşi (Aclan) adında bir oğlu vardır. Karesioğulları diye adları geçen Demirhan ve Dursun beylerin onun çocukları olduğu şüphelidir. Balıkesir Mustafa Fakih mahallesinde Paşa Camii yakınında yer alan türbesi 1920 yılında yeniden yapılmıştır. İçinde Karesi Bey ile beş oğluna ait olduğu kabul edilen mezarlar mevcuttur. Karesi Bey'in sandukası küfî yazı ile süslüdür.

Karesi Bey'in türbesi ve sandukası - Balıkesir

BİBLİYOGRAFYA :

Yazıcızâde Ali, *Târih-i Âl-i Selçuk*, TSMK, Re-
van Köşkü, nr. 1390, vr. 280*; İbn Battûta, *Se-
yahatnâme*, II, 338-339; N. Gregoras, *Corpus
Scriptorum Historiae Byzantinae* (ed. L. Scho-
pen), Bonnae 1829, I, 214; I. Kantakuzenos, *Corpus
Scriptorum Historiae Byzantinae* (ed. L.
Schopen), Bonnae 1828-32, I, 339; III, 457; A.
Tevhid, "Balıkesir'de Karesioğulları", *TOEM*, II/
9 (1327), s. 565; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Kara-
si-oğulları", *İA*, VI, 331-332; Cl. Cahen, "Karasi",
Et (İng.), IV, 628.

ZERRİN GÜNAL ÖDEN

KARESİOĞULLARI

XIII. yüzyılın sonu ile
XIV. yüzyılın ilk yarısında
Kuzeybatı Anadolu'da hüküm süren
bir Türk beyliği.

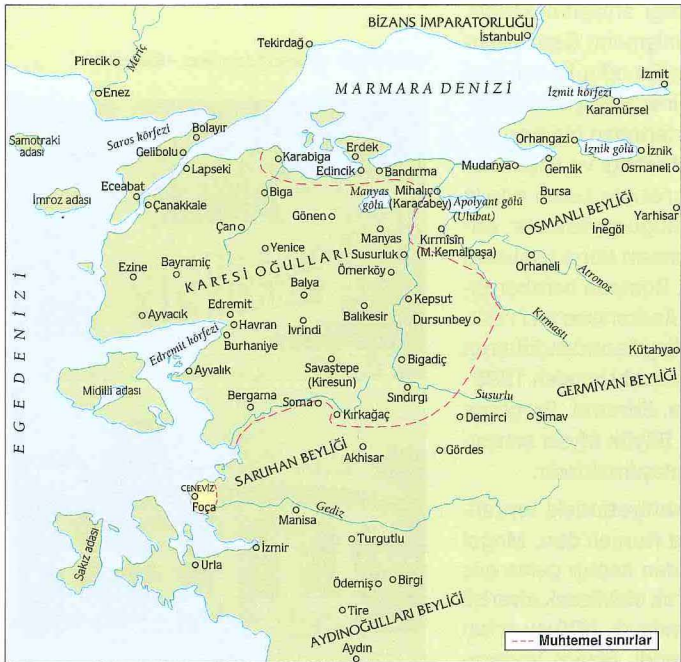
Anadolu Selçuklu Devleti'nin çökmesin-
den sonra uç beyleri tarafından kurulan
küçük devletlerden biri olup adını kuru-
cusu Karesi (doğrusu Karası) Bey'den alır.
Karesi adı Osmanlılar zamanında da ya-
şamaya devam etmiş ve beyliğin merke-
zi olan Balıkesir'e Cumhuriyet dönemine
kadar Karesi sancağı denilmiştir. Karesi-
oğulları'nın menşei hakkında kaynaklar-
da herhangi bir bilgiye rastlanmamakta,
ancak Tokat'taki Hamzalar Mezarlığı'nda
bulunan hânedana mensup Kutlu Melek
Hatun ile oğlu Mustafa Çelebi'nin mezar
taşlarından şecerelerinin Dânişmendli-
ler'e dayandığı anlaşılmaktadır (Uzunçar-
şılı, *Kitâbeler*, s. 43-45).

VII. (XIII.) yüzyılın sonlarından, muhte-
melen 696 (1296-97) yılından itibaren

Selçuklu uç beyi Kalem Bey ile (Kalemşah)
oğlu Karesi Bey Bizanslılar'ın Erdek, Biga,
Edremit, Bergama gibi şehirlerini fethe-
dip Antikçağ'da Mysia adıyla bilinen Balı-
kesir, Bergama ve Çanakkale toprakları-
nın büyük bir kısmına hâkim oldular. Ka-
resi Bey, Bizanslılar'ın karşı hücumlarıyla
geçirilen birkaç yıldan ve bu arada vuku
bulan babasının ölümünden sonra Balı-
kesir'de çöküş halindeki Selçuklu Devle-
ti'ne karşı bağımsızlığını ilân ederek ken-
di adını taşıyan beyliği kurdu. Kısa sürede
Mysia bölgesinin tamamını ele geçiren
Karesi Bey'in zamanında beyliğin gücü gi-
dererek arttı. Onun ölümü (728/1328'den
önce) üzerine yerine oğlu Yahşi Bey geçti.
O yıllarda güneyde Saruhan, doğuda Os-
manlı beylikleriyle komşu olan Karesio-
ğulları'nın topraklarını genişletme imkânı
daha çok Ege adalarında ve karşıdaki
Rumeli sahillerinde idi. Bu sebeple Yahşi
Bey idare merkezini Bergama'ya taşıdı ve
kardeşi veya oğlu olduğu sanılan Demir-
han Bey'i de Balıkesir'in idaresiyle görev-
lendirdi. Bu arada, gelişen Osmanlı akın-
larına ve ele geçirdikleri yerlerde bağım-
sızlık amacı güden Latinler'e karşı önce-
likle onların çevresindeki Türkmen bey-
liklerinin tarafsızlığını sağlamaya çalışan
Bizans İmparatoru III. Andronikos'un
1328'de Biga'ya gelerek Demirhan Bey'le
bir saldırmazlık anlaşması yapması, De-
mirhan Bey'in müstakil bir bey gibi hare-
ket ettiğini ve böylece Karesioğulları'nın
biri Balıkesir, diğeri Bergama olmak üze-
re iki merkezden yönetilen geniş toprak-
lara sahip bir beylik haline geldiğini gös-

termektedir. Demirhan Bey, Çanakkale
Boğazı ve Marmara denizinden gemilerle
Rumeli'ye asker çıkararak akınlar yapar-
ken Bergama'da oturan, "han" ve "melik"
unvanlarını kullanan Yahşi Bey de Ege
adaları civarında faaliyette bulunuyordu.
Ege sahillerindeki Türkmen beyliklerinin
batıya doğru genişlemeye çalışmaları ve
özellikle Avrupalılar'ın deniz ticaretine en-
gel teşkil etmeleri karşısında Venedikli-
ler, Rodos şövalyeleri ve Bizans İmpara-
torluğu bir Haçlı ittifakı kurdular. 735
Muharreminde (Eylül 1334) Edremit
sularında Yahşi Bey'in kumandasındaki
Türk donanmasıyla Haçlılar arasında
meydana gelen şiddetli savaşta Haçlı
donanması Türkler'i ağır bir yenilgiye
uğrattı. Haçlılar'ın bu başarısı Ege'deki
Türk yayılmasını geçici olarak durdur-
duysa da tamamen önleyemedi; kısa sü-
rede kendilerini toparlayan Karesioğul-
ları ile diğer beylikler akınlarına tekrar
başladılar. 1337'de Çanakkale sahillerin-
den karşıya geçen Karesi akıncıları Trak-
ya içlerine kadar yağma hareketlerinde
bulundular. Fakat Yahşi Bey, Bizans İm-
paratoru III. Andronikos'un 1341'de öl-
mesinin üzerinden çok geçmeden Trak-
ya'ya yaptığı iki saldırıda da başarısızlığa
uğradı ve Bizans'la bir daha topraklarına
saldırmayacağına dair bir anlaşma yap-
mak zorunda kaldı. Yahşi Bey hakkında
bu tarihten sonra herhangi bir bilgiye
rastlanmamakta, o sıralarda veya bir sü-
re sonra vefat ettiği sanılmaktadır.

Yahşi Bey'den sonra Karesi Beyliği ka-
rışıklıklar içine düştü. Demirhan Bey ile
Dursun Bey arasında meydana gelen
olaylar, aynı zamanda beyliğin Osmanlı
idaresi altına girişinin de başlangıcını
teşkil etti. Demirhan Bey'in idaresinden
memnun olmayan Vezir Hacı İlbey ve Ka-
resi ümerâsından Evrenos Bey, Gazi Fâzıl
Bey, Ece Bey gibi ileri gelenler, halk tara-
fından çok sevilen Dursun Bey'i (halen
adı Balıkesir'in Dursunbey ilçesinde yaşı-
maktadır) Karesi tahtına davet ettiler ve
bu hususta Orhan Bey'den yardım iste-
diler; daveti kabul eden Dursun Bey de
Orhan Bey'e kendisine yapacağı yardım
karşılığında Bergama, Edremit ve Balı-
kesir'i vermeyi önerdi. Teklifi olumlu kar-
şılayan Orhan Bey onu da yanına alarak
Ulubat'ı ele geçirdikten sonra Balıkesir'e
geldi. Demirhan Bey karşı koyamayacağı-
nı anlayarak Bergama Kalesi'ne çekildi.
Orhan Bey daha sonra Bergama'yı kuşat-
mak üzere harekete geçti; bu arada Dur-
sun Bey'den ağabeyi ile görüşerek onu
barışa ikna etmesini istedi. Fakat Demir-

Karesioğulları